

Vitalis Petrušis, Jono Smilgevičiaus, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro anūkas. Šiuo metu gyvenantis Amerikoje. Susirašinėjimas vyko 2014 metais.

Pasitraukimas iš Lietuvos.

Gimiau Kaune 1933 metais. Gyvenau Kaune arba Užventyje, o vasara dažniausiai Palangoje. Per antrą pasaulinį karą, 1944 metų spalio mėnesi, dviejų arklių traukiamu vežimu, pervažiavau per Nemuną Rusnės tiltu, į Vokietiją (vokiečių kariai irgi skubėjo pervažiuoti per Nemuną, nes tą pačią ar sekančią naktį susprogdino tą tiltą stengdamiesi sulėtinti raudonosios armijos veržimąsi į Vokietiją).

Taip palikau Lietuvą ir nebegrižau 49 metus!

Vokietijoje gyvenau penkis metus, kol 1949 metais atvykau į Ameriką.

Pirmas atvykimas į Lietuvą.

1993 metais pirmą kartą sugrižau į Lietuvą. Norėjau aplankyti Užventį, kur praleidau daugelį laimingų vaikystės dienų. Mano dukra Tina, tuo metu gyveno Vilniuje ir dirbo Finansų Ministerijoje. Abu su Tina nuvažiavome į Užventį. Aš norėjau parodyti dukrai Užventį ir aplankyti Jono Smilgevičiaus, mano Senelio, palaidojimo vietą. Aš puikiai atsimenu Senelio laidotuves 1942 metais, todėl žinojau, kad jis buvo palaidotas Užvenčio kapinių koplyčios rūsyje. Atvažiavę į Užventį, apsilankėme pas kleboną ir pasakėme jam savo pageidavimą - pamatyti Senelio karstą. Klebonas maloniai mus priėmė, prisiminė mano Mamą, paskambino Jonui Račkauskui, kapinių prižiūrėtojui, paprašė mums padėti. Ponas Račkauskas labai maloniai nuvedė Tiną ir mane į kapinių koplyčią, koplyčioje pakėlė grindų dangtį – įėjimą į rūšį. Visi trys laiptais nulipom žemyn į rūšį. Ant laiptų buvo šiukšlių ir gale laiptų matėsi geležinės durys į patį rūšį, kur buvo senelio karstas. Tos geležinės durys buvo įstrigusios, mums pavyko jas praverti tik tiek, kad vos galėjom prasisprausti pro tarpą. Neturėdami žiebtuvo, buvom užsidegę pora žvakių. Prasispraudę į rūšį, žvakių šviesoje, išvydom penkis karstus: keturi jų buvo ant paaukštinimų, o penktas numestas ant žemės, jo viršus nuplėštas, kaulai išmėtyti - iš karto pažinau, kad tai mano Senelio karstas, nes ant viršutinės dalies buvo unikalūs išpjaustyti ąžuolo lapai ir juos gerai atsimenu, nes mačiau per Senelio laidotuves. Kadangi artėjo pavakarys, mes turėjome išvažiuoti.

Po keleto dienų sugrižau į Užventį, kur su Jonu Račkausku, keletu gerų užventiškių ir Mikaloju Garmu (mano svainiu iš Šiaulių) iš lentų sukalem didelę dėžę (turėjom ją dalimis nunešti į koplyčios rūšį, nes kitaip netilpo pro duris), sudėjom į ją Senelio karsto likučius, jo kaulus, užkalėme viršų. Ant dėžės užrašiau „Jonas Smilgevičius“.

Senelio, Jono Smilgevičiaus palaikų, perlaidojimas.

1996 metais grįžau į Užventį. Su Tina ir sūnumi Miku, nuėjęs pas seniūnę Kristiną Balsienę, pareiškiau, kad noriu perlaidoti Senelio palaikus iš koplyčios į Užvenčio kapines (įkasant juos į žemę). Jonas Račkauskas man parodė tris vietas, kuriose buvo galima palaidoti Senelio palaikus. Pasirinkau vieną iš nurodytų vietų - prie tako vedančio į koplyčią. Po poros savaičių ir nemažai įskilusių problemų, Senelio palaikai, iškilmingai su Šv. Mišiomis, buvo perlaidoti iš koplyčios į Užvenčio kapinių žemę.

Laidotuvėse su manim dalyvavo mano žmona, dukra Tina, dr. Mikalojus Garmus ir daugelis užventiškių. Tebūna Seneliui lengva žemaičių žemė ir tesiilsi Jis ramybėje.

Lietuvos Respublika ant Jono Smilgevičiaus kapo pastatė paminklą ir kvietė jo ainius atvykti į paminklo pašventinimą. 1999 m. vasario mėn. 14 d., minint Vasario 16 d. Lietuvos Nepriklausomybės akto sukaktį, paminklas buvo pašventintas. Paminklo pašventinime dalyvavo keletas Lietuvos Respublikos Seimo atstovų, būrys dvasiškių, daug užventiškių, dvylika Smilgevičių - tolimesnių giminaičių - gyvenančių Lietuvoje. Aš buvau vienintelis senelio ainis dalyvavęs paminklo pašventinimo dieną, nes kiti, dėl įvairių priežasčių, negalėjo tada atvykti į Užventį. Po to dar lankiausi Lietuvoje tris kartus.

Vitalio Petrušio šeima.

Mano žmona gimė Lietuvoje, o mūsų sūnus, dukra ir šeši anūakai gimė Amerikoje. Sūnus vedė amerikietę, o duktė Amerikoje gimusį lietuvių. Abu vaikai lankė lietuvišką „šeštadieninę mokyklą“, priklausė Lietuvos Skautams (dabar dukra yra skautų vadovė), šoko tautinius šokius, savo laiku dalyvavo pasaulio lietuvių jaunimo suvažiavimuose, dalyvauja lietuviškose susirinkimuose ir organizacijose. Mano dukters visi trys vaikučiai ir sūnaus du vyresnieji lanko „šeštadieninę“ mokyklą. Dukters vaikai gerai kalba lietuviškai, bet sūnaus vaikams daug sunkiau išmokti lietuvių kalbą, kadangi jų mama lietuviškai nekalba.

Stipendija dviems Vytauto Didžiojo Universiteto studentams.

Šį penktadienį (2014 m. vasario 14 d.) minint Vasario 16 –osios Nepriklausomybės Akto paskelbimo sukaktį, Kaune Vytauto Didžiojo universitete bus įteiktos Jono Smilgevičiaus stipendijos dviems geriems, pagalbos reikiantiems studentams. Mes, Senelio vaikai ir anūakai, įsteigėme Jono Smilgevičiaus stipendiją prieš dvylika metų. Dabar visi Senelio vaikai jau mirę. Todėl tradiciją –skirti stipendiją Vytauto Didžiojo Universiteto studentams, tęsia anūakai ir proanūkiai. Planuojame, kad sekančios kartos taip pat neapleis šios tradicijos. Jono Smilgevičiaus stipendija remiami Lietuvoje gerai besimokantys, tačiau pagalbos laukiantys studentai.

Apie Joną Smilgevičių.

Jūs klausiate, kas mane paskatino rinkti žinias apie mano senelį. Aš buvau vyriausias senelio anūkas - antras buvo šešiais metais jaunesnis. Galbūt dėl to Senelis kreipė dėmesį į mane ir praleisdavo nemažai laiko su manim. Aš buvau prie jo prisirišęs, jį gerbiau ir mylėjau. Buvau devynerių metų, kai Senelis mirė. Puikiai atsimenu ne tik jį, bet ir daugelį jo pamokymų. Jis tikrai mylėjo Lietuvą, suprato, kad Lietuvai būtinai reikėjo vystyti ekonomiką, sumoderninti žemės ūkio techniką, išplėsti eksportą, todėl steigė įvairias bendroves, įmones ir kitus skatino tai daryti. Jis nenorėjo dalyvauti valdžioje, nes manė, kad individualiai galės daugiau daryti ir jo nevaržys politikos rėmai. Aš renku žinias apie Joną Smilgevičių, kadangi esu paskutinis gyvas jo ainis, kuris jį atsimena dar gyvą. Atsimena jį daug padariusį Lietuvai, pavyzdinčiai vedusį privatų gyvenimą. Tai buvo garbingas žmogus, bet nieiškojo ir netroško trumpalaikės, tuščios garbės. Jo tikslas buvo, kad sekančių kartų žmonės galėtų sekti jo pavyzdžiu būdami gerais žmonėmis ir gerais lietuviais.